

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

THÁKUROVA 3, 160 00 PRAHA 6

Katedra/Ústav: Ústav dějin křesťanského umění

Posudek oponenta/oponentky na diplomovou práci

jméno oponenta/tky PhDr. Miroslava Hlaváčková

Autor/autorka práce: Jiří Krtička
Studijní program/obor: Obecná teorie a dějiny umění a kultury, Dějiny kře
Název práce: Christologické motivy v novodobé české malbě a grafice
Vedoucí práce: Mgr. Milan Pech
Rozsah práce: 221 045 znaků (včetně mezer)

1. Kritické zhodnocení

Kritéria hodnocení	splňuje bez výhrad	splňuje s drobnými připomínkami	splňuje s výhradami	nesplňuje
A. Formální a jazyková kritéria				
Práce odpovídá rozsahovým podmínkám	☒	☐	☐	☐
Práce má odpovídající jazykovou úroveň (pravopis, stylistika)	☒	☐	☐	☐
Formální zpracování práce (celková struktura a její logičnost)	☒	☐	☐	☐
Dodržení stanovených zásad citačních pravidel; formální jednota poznámkového a kritického aparátu	☒	☐	☐	☐
Zpracování příloh	☒	☐	☐	☐
Celková typografická úprava	☒	☐	☐	☐
B. Obsahová kritéria				
Práce jasně formuluje své cíle a metodiku jejich dosažení	☒	☐	☐	☐

Práce stanovených cílů dosahuje	☐	☒	☐	☐
Práce kriticky pracuje s primárními prameny i sekundární literaturou	☒	☐	☐	☐
Autorovy/autorčiny soudy a hodnocení jsou argumentačně podloženy	☒	☐	☐	☐
Autor/ka umí pracovat s odbornou terminologií a využívá ji	☒	☐	☐	☐
V práci jsou jasně vyjádřeny dosažené cíle	☒	☐	☐	☐

C. Celkový přínos práce

Tuto část je vhodné rozvést v bodě 5.

	ano	Ne
Práce je kompilační prací	☐	☒
Práce se zabývá dosud nezpracovaným tématem	☒	☐
Práce přináší nové poznatky	☒	☐
Práce navrhuje nové metodické přístupy	☐	☒
Práce má metodologický/teologický přínos	☒	☐

2. Celkové hodnocení práce

(stručná charakteristika (v případě potřeby je možné užít zvláštní přílohy))

Česká uměnověda se průběžně zabývá historií křesťanského výtvarného umění, které vznikalo během minulých staletí. Výjimkou je nejen současná tvorba, ale téměř vše, co bylo vytvořeno v minulém století, pokud se odmyslí řídké případy, které jim věnovaly pozornost hlavně v souvislosti monografického zpracování díla autora, kde uvedené téma často nebylo prvořadé, i když v něm hrálo neodmyslitelnou roli. Přesto v čase této nouze se objevila řada znamenitých studií a výstav, které upozorňovaly na dílo takto zaměřených autorů, a tím udržovaly, často dost skrytě, kontinuitu poznání přesto, že nešlo o ucelené práce.

Do této linie lze zařadit i práci diplomanta Jiřího Krtičky s názvem Christologické motivy v moderní české malbě a grafice. Není tedy orientována na obecně křesťanské umění, či na duchovní proudy, které se v současném umění vyskytují, ale na jediné téma, hodnocené z několika aspektů.

Autor se soustředil na rozsáhlé časové rozmezí českého umění s cílem zpracovat je co nejúplněji. Přestože se práce týká jen jednoho námětu, jedná se o širokou explikaci, která je rozvržena do několika celkem logických oddílů již proto, že poskytuje řadu rozdílných variant.

Studie v první poměrně krátké historické úvaze uvádí české i cizí předchůdce moderních tvůrců z konce 19. století a jejich následovníky a potom následuje rychlý sled hlavních proudů 20. století. V přehledu literatury se již obrací pouze na český terén a sleduje nejen teoretické statě, ale i větší výstavy, které byly veřejnosti přístupné po roce 1989.

Autorovi práce je zřejmé, že nástup racionalismu v Evropě přinesl rozkolísání teologického

přístupu ke světu (a do jisté míry i jeho odmítnutí) a jeho další postupnou devalvací. Myšlení se soustředilo na zkoumání všech stránek světa analyzovaných rozumem - ostatní byly vylučovány nebo negovány, zvláště pokud se jednalo o tak vágní realitu, kterou je víra a vše, co je s ní spojováno.

V tomto ataku byla zpochybněna autorita církve, zvláště pokud se jednalo o umělecké zakázky. Protože se umění ve službě církve netýká marginálních otázek, které nemají návaznost na člověka, a na význam náboženství v životě, věnovala se řada umělců nadále náboženským tématům, jak o tom svědčí umění beuronské školy a nazarénů. To, že jejich působení bylo jen epizodou, nenasvědčuje jen to, že lze jejich tvorbu pokládat za odvozenou, ale spíše poukazuje k celkovému tehdy již nepříznivému klimatu doby.

Tato část diplomantovy práce by potřebovala samostatný detailnější rozbor. Je však zřejmé, že by se jednalo o jinou studii, která by byla nad rámec současného tématu. V obou případech existovala určitá umělecká svébytnost, která mohla mít, zvláště v případě nazarénů, naději na pokračování. U beuronských brzo nastoupila určitá bezradnost a neschopnost pokračovat dál tvůrčím způsobem.

Nedostatečně prozkoumaným problémem také zůstává i pozdější řídký výskyt zakázek pro sakrální prostor. Zřejmě mnozí zadavatelé nebyli ve 20. století schopni přijmout netradiční přístup k zobrazovanému ději a tvarosloví moderního umění nedůvěřovali; setrvali spíše na ověřených, již v 19. století nepůvodních formách. Tuto situaci nevyřešila ani Katolická moderna, přestože byla zřejmá její snaha uvést současnost do sakrálního prostoru. Proto se umělci v průběhu času stále více uchýlovali do soukromí a to nejen výkladem a přístupem k náboženským tématům, ale začali je chápat jen jako privatissimum, bez návaznosti na požadavky, které v minulosti stanovovala církev. Tak docházelo stále více k soukromé interpretaci, a díla byla určena jen pro výstavy nebo jako nezveřejňovaný doklad. Také ani neexistovaly prostory, kde by se nová díla mohla uplatnit. Na začátku 20. století se jednalo jen o sporadické případy. Nic na tom nemohla nezměnit skutečnost, že byl, jen jako ojedinělý jev, postaven "moderní" kostel a příslušně výtvarně dotvořen. Konstatování Jindřicha Chaluppeckého „že náboženství a umění se dnes rozešly“ vyplývá nejen ze stavu, jaký tehdy byl „ pryč od Říma“, ale i ze skutečnosti, že umělci se ve 20. století stále více obraceli ke zkoumání autonomních výtvarných (malířských) prostředků a k jejich samostatné funkci a zcela zavrhovali literární náměty, kam jistě biblické texty patří a považovali je za něco nepatřičného.

Situace se po roce 1950 vyhroutil dvěma směry. Na jedné straně se z ideologického hlediska jednalo o tabu a na druhé o osobní zájem, který nemohl být násilně potlačen. Je tedy až s podivem, kolik výtvarníků tehdy věnovalo svůj čas biblickým tématům. Většinou se jednalo o soukromý přístup v návaznosti na osobní výtvarný styl.

Tím, že se diplomant soustředil na jedno téma si otevřel cestu k jeho detailnímu zkoumání, které posuzuje nejprve z ikonografického hlediska, následně z hlediska stylu a formální stránky a nakonec z filosofických a psychologických hledisek. Rozsáhlá část práce je věnována závěrečné kapitole - obrazu Krista v novodobém liturgickém umění. Sumarizuje metodou časové i námětové chronologie „obrazy Krista“ v novodobém i historicky starším liturgickém prostředí, které byly přímo tvořeny pro sakrální prostor a také se v něm nacházejí i když existují další případy, které zůstaly jen v návrzích.

Tak, jak jsou jednotlivé kapitoly za sebou řazeny, je vždy každý oddíl zpracován kompletně z hlediska historické posloupnosti, proto se jména jednotlivých autorů u každého námětu opakují, v případě, že se v jejich díle vyskytoval. Tato metoda podává přehled o frekvenci či absenci témat.

Za přínos práce je možné považovat poučený rozbor stylových a formálních aspektů, které jsou logické, protože je práce zaměřena na analýzu jednoho století, ve kterém se výtvarné styly rychle střídaly. Zvláště pak filosofické a psychologické aspekty, které tvoří někdy jako

podtext a jindy jako určující prvek základ vzniku výtvarného díla, jsou přínosem diplomantovy práce. Poukazuje na spřízněnost teologie a filosofie, přestože je nelze nivelizovat nebo ztotožňovat. I když zaměření na psychologické aspekty je součástí stejného bodu, (zřejmě by měl být pojednán samostatně, protože se přece jen dotýká jiné vědní disciplíny) všímá si tématu z uvedeného pohledu.

Přesto je tato stať týkající se psychologických aspektů nezastupitelná, protože není možné oddělit je od vnímání, stejně tak uvedení filosofických odkazů, které v teologii hrály vždy vážnou úlohu.

Závěrečnou část tvoří rozsáhlá kapitola, která uvádí obraz Krista v novodobém liturgickém umění podle témat. Ty rozčleňuje vyčerpávajícím způsobem tak, že každé z nich pojednává samostatně a to vzhledem ke všem zvoleným autorům postupně a uvádí jednotlivé charakteristické přístupy každého z nich. Sleduje jednotlivé typy vyobrazení, a stejně tak i jejich historický poklad.

Kapitola týkající se novodobých podob Krista v liturgickém novodobém umění zůstává otevřená, protože se hodnocení může vztahovat jen k současnému stavu a nelze předpokládat, jakými cestami se umění vydá. Možná zde chybí i zmínka o raných, vlastně studentských, obrazech Mikuláše Medka, které dosud nebyly v literatuře uváděny a které s diplomantovým tématem přímo souvisejí, přestože je není možné pokládat za umělecky vyvrácené dílo.

Krtičkova práce je rozsáhlá, a proto zřejmě ani nebylo možné všechny položené otázky obsáhnout do všech důsledků. V oddílu, který se zabývá dobou nástupu českého expresionismu chybí zmínka o činnosti nakladatelství Josefa Floriana ve Staré Říši, kde bylo jedno jeho nezanedbatelné centrum. Zde působili čeští i němečtí malíři, kteří si k expresionismu hledali cestu a kteří zde poznali díla Geogese Rouaulta, i když to neznamenal, že se výhradně věnovali jen náboženským tématům, přestože by se to mohlo ve Florianově dílně předpokládat.

Ne zcela přesné je Krtičkovo tvrzení, že Kubištovo, Fillovo a Procházkovo naplňování formálních zásad stylu bylo spojeno se ztrátou zájmu o náboženský či duchovní obsah díla. Dotýkali se jej sice okrajově, ale je možné, že právě touto cestou jej chtěli naplnit. Také uvádět jako perspektivně chápané postavy v době středověku není odpovídající, protože tehdy se jednalo o hieratický vztah. Rovněž posoudit zda je možné, sjednotit svobodnou imaginaci s marxistickou doktrínou, jak to surrealisté proklamovali /otázkou zůstává, zdali je to vůbec možné/ by potřebovalo širší úvahu, která by byla mimo rámec této práce, otazníkem také zůstává, zdali lze přijmout surrealistickou malbu jako skutečně křesťanskou. Zde by nebylo od věci uvedení imaginativních obrazů Františka Muziky např. „Kalvárie“, které surrealismus posunují do jiné sféry. Problém také tvoří i rozlučka námětu a nezobrazivého malířského podání. Rothkovy obrazy, které mají silný duchovní náboj, zůstávají spíše v oblasti platónských idejí. Bílek nikdy netvořil „potvořil? Str. 57? pouhé ilustrace, ale osobní interpretace. (Zde došlo zřejmě k překlepu) Použití termínu naivní chápání života u Jana Zrzavého nevystihuje jeho záměr zpřítomnit ideál – jedná se tedy o jinou hodnotovou kategorii. Ani Reynkovy náboženské výjevy se neodehrávají v bezčasí, ale ve „stálé přítomnosti“. Ne zrovna šťastným termínem je spojení vlivu stáří s nezájmem o stylové novátorství. Použití techniky suché jehly nebylo experimentem, ale chtěným záměrem – experimentem bylo zřejmě zvolení moduritu a asi i clichés-verre. Ani Jírovo dílo není „převedením“ Reynkových grafik do obrazu, i když oba měli vztah k baroknímu umění – Jíra k jeho tvarosloví možná prostřednictvím Jana Baucha a Reynek k temnosvitné pulsaci. V takto pojaté práci by jistě prospělo i připomenutí díla Jiřího Šindlera, jehož zcela specifický přínos dosud nebyl doceněn. Vzhledem k tomu, že dílo Radka Brože je již uzavřené, by bylo vhodné zmínit se i o jeho pozdější tvorbě. Tam, kde se mluví o díle Vojmíra Vokolka a jeho realizaci fresek v odsvěceném prostoru a jejich nepřijetí jako liturgického umění, by bylo prospěšné analyzovat a rozlišit termíny liturgické, náboženské a křesťanské umění, i když je

nepochybná odůvodněnost vyloučení Vokolkových kreseb z rámce liturgického umění. Taková studie by rovněž vydala na samostatnou kapitolu a rovněž by tuto práci by značně rozšířila.

Tak rozsáhle zacílena diplomantova práce Christologické motivy v moderní české malbě a grafice se dosud v české uměnovědě neobjevila, přestože se v posledních dvaceti letech již nejednalo o zakázané nebo nežádoucí téma, i když nelze vyloučit, že zůstalo mylně zařazováno k již překonané a nedůležité součásti lidského života, která patří minulosti. I přes určité „nedotaženosti“ práce je nutné konstatovat, že se jedná o mimořádnou studii jak ze stránky metodiky a celkového rozvrhu, který práci definuje i stanovením vysokého cíle. Diplomant přistupoval ke zvolenému tématu s velkým rozhledem jak z hlediska systematičnosti, prostudovaných materiálů, literatury a uměleckých děl. Prokázal schopnost formulovat samostatný názor a definovat pojmy, rozpoznat význam uměleckého výrazu a jednotlivé styly utřídit.

3. Otázky a náměty práce k diskuzi při obhajobě

--

Doporučení práce k obhajobě

doporučuji

Návrh doporučení k obhajobě: doporučuji, nedoporučuji

Datum: 20.1.2011

Podpis: *M. Hlaváčková*